

Dossier Arbeidsmigratie

Partijraad bijeenkomst 15 juni 2013

Inhoudsopgave

Inleiding 2

A. Informatieve deel: bouwstenen voor een GroenLinkse visie op arbeidsmigratie

1. Inleiding Judith Sargentini, lid Europees Parlement voor GroenLinks 3
2. Inleiding Ditter Blom, Kleurrijk Platform 6

B. Plenaire discussie n.a.v. de inleidingen 6

C. Verder lezen over (arbeids)migratie 9

Bijlagen:

1. Motie visie op arbeidsmigratie 10
2. Sargentini, J. (2010), 'Het beste halen uit arbeidsmigratie' 12

Inleiding

Terwijl arbeidsmigratie naar Europa door het kabinet en door de EU steeds moeilijker wordt gemaakt, droeg het congres van GroenLinks op 30 juni 2012 het partijbestuur op om 'een uitgewerkte visie en concrete voorstellen voor een progressief arbeidsmigratiebeleid te ontwikkelen, waar het integratiebeleid een integraal onderdeel van uitmaakt'. Bij de discussie en ontwikkeling van dit beleid diende de partij experts en ervaringen van andere Europese landen te betrekken. Daarnaast dienden de voorstellen breed binnen de partij besproken te worden (zie bijlage 1).

De aftrap voor de discussie over arbeidsmigratie *van buiten de EU* werd gegeven tijdens de bijeenkomst van de partijraad op 15 juni 2013. Na een inleiding door Judith Sargentini, lid van het Europees Parlement voor GroenLinks, en Ditter Blom van het Kleurrijk Platform, volgde een plenaire discussie. Het debat leverde 'bouwstenen' op voor een visie op arbeidsmigratie: veel aandachtspunten, dilemma's, maar geen duidelijke conclusies.

De discussie in de partijraad hoefde ook nog niet tot conclusies te leiden, maar vraagt nadrukkelijk om een goed vervolg. Dat vervolg werd door het Kleurrijk Platform georganiseerd op 29 juni 2013: <http://kleurrijkplatform.groenlinks.nl/node/98686>
Het verslag hiervan zal ook op de website van Kleurrijk Platform verschijnen.

Samenstelling dossier:
Gerrit Pas, medewerker Bureau de Helling,
Wetenschappelijk Bureau GroenLinks
gpas@groenlinks.nl

1. Inleiding Judith Sargentini: Europese arbeidsmigratie; zoektocht naar een GroenLinkse visie

Lorie Matulay heeft in Nederland 24 jaar schoonmaakwerk verricht om haar familie in de Filippijnen te onderhouden en haar kinderen naar school te kunnen laten gaan. Daarna is zij teruggegaan. In Nederland was ze zeven dagen per week oproepbaar voor werk waarvoor geen Nederlanders te vinden zijn. Haar verblijf hier was illegaal.

Bron: *de Volkskrant*, 7 januari 2012

'Het kosmopolitische ideaal van open grenzen vormt met name voor de Groenen een aantrekkelijke visie. Binnen de Europese Unie wordt dit ideaal dicht benaderd: voor EU-onderdanen is vrij verkeer over de grenzen een fundamenteel recht geworden. Dit is alleen mogelijk geworden omdat de welvaart meer gelijk verdeeld is tussen de landen in de EU dan in de rest van de wereld. De resterende beperkingen voor het vrije verkeer van arbeid binnen de EU worden dan ook opgelegd aan werknemers uit minder welvarende, nieuwe lidstaten als Polen en Roemenië, door regeringen die bang zijn dat hun arbeidsmarkt verstoord wordt door de instroom van goedkope arbeid. (...)

Op wereldniveau zal het onvermijdelijk veel langer duren voordat mensen zich vrij kunnen verplaatsen. Een plotselinge opheffing van de grenzen van rijke landen zou een te grote schok veroorzaken voor de arbeidsmarkten en socialezekerheidsstelsels in deze landen. Het zou met name een bedreiging vormen voor de banen en de inkomens van laaggeschoolde werknemers. Deze werknemers zouden dit opvatten als een afbraak van het sociale contract, zeker als hun regering niet langer in staat is om sociale basisrechten te garanderen. De pijnlijke waarheid is dat onze welvaartsstaat gebaseerd is op de uitsluiting van buitenstaanders.

Het voorbeeld van de EU toont aan dat het toelaten van buitenstaanders makkelijker wordt als de welvaartskloof tussen de landen afneemt. Is het mogelijk gecontroleerde vormen van arbeidsmigratie te organiseren op een manier die werkelijk bijdraagt aan het verkleinen van de welvaartskloof? (...)

Het is belangrijk een onderscheid te maken tussen arbeidsmigratie en andere vormen van migratie, zoals gezinshereniging en asiel. Het respecteren van het recht op gezinsleven en het beschermen van vluchtelingen zijn verplichtingen voor de EU en haar lidstaten, die voortkomen uit mensenrechtenverdragen die economische overwegingen voor een groot deel uitsluiten. Als het gaat om arbeidsmigratie (of onderwijsmigratie) kunnen we daarentegen economische selectiecriteria hanteren.'

(Bron: Sargentini, J. (2010), 'Het beste halen uit arbeidsmigratie' in: *The Class of 2009. Green visions for Europe*, Heinrich Böll Stiftung, Brussel, 2010 – zie bijlage 2)

1 Waaronder deze zoektocht?

Arbeidsmigratie is een realiteit. Hoger opgeleide migranten *van buiten* de EU kunnen via een *Blue card* een werkvergunning voor de EU krijgen, voor lager opgeleide migranten bestaat die mogelijkheid niet. Het debat over arbeidsmigratie zit in feite klem tussen enerzijds een conservatief en nationalistisch standpunt dat waarschuwt voor culturele spanningen en verborgen kosten van migratie, en anderzijds een links populistisch verhaal dat migratie gelijkstelt aan exploitatie van werknemers en *brain drain*. Daarom is een andere benadering nodig, gericht op het profijtelijk maken van migratie voor een vergrijzend Europa, voor de migranten die op zoek zijn naar een beter leven en voor het herkomstland van de migranten.

Er zijn verschillende redenen om een visie op arbeidsmigratie van buiten de Europese Unie te ontwikkelen:

- Europa blijft een continent dat migranten aantrekt. In andere continenten neemt de bevolkingsgroei toe, met als gevolg dat mensen in de wereld op zoek gaan naar werk.
- De Europese bevolking vergrijsst (Sargentini illustreert dit met cijfers: de ontwikkeling van de bevolkingspiramide en prognoses tot 2100). Zonder immigratie zal de bevolking van Europa fors afnemen. Nu al worden tekorten in bepaalde sectoren voorzien. Denk bijvoorbeeld aan de zorg: het CPB verwacht tot 2025 in Nederland een groei van het arbeidsaanbod van 20.000 en een groei van de arbeidsvraag in de zorgsector van 470.000. Ook de bouwnijverheid en het transport zullen met tekorten te kampen krijgen
- Er bestaat momenteel geen wetgeving voor arbeidsmigranten voor laaggeschoold werk. Het ontbreken van deze *legale* kanalen voor arbeidsmigratie werkt *illegale* migratie en zwak onderbouwde asiolverzoeken in de hand. Dit proces wordt in stand gehouden door de vraag van werkgevers naar goedkope arbeiders die bereid zijn werk te doen dat veel Europeanen niet langer willen doen. Er is weliswaar een EU-seizoensarbeidsrichtlijn in voorbereiding, maar deze zal niet voldoen.
- Ten slotte: illegale arbeid trekt een wissel op individu en samenleving.

2. Welk werk?

Als hier in de toekomst zoveel aanbod aan werk is, dan zullen er mensen hierheen komen. Daar zullen we ons op moeten voorbereiden. Nu al kennen we illegaal werk in diverse sectoren, denk aan: de land- en tuinbouw (veelal in Zuid Europa; zelfs in Griekenland werken nog veel Aziaten in de landbouw – seizoenarbeid is niet altijd aantrekkelijk voor de eigen bevolking, de horeca (de afwasser), en de zorg en dienstverlening (de Filipijnse *nanny*). Daarnaast is er legaal werk in sectoren die in de toekomst te maken gaan krijgen met tekorten: de (ouderen)zorg, het onderwijs, en in veel middelbaar technische beroepen.

3. Hoe durf je te praten over arbeidsmigratie in tijd van crisis?

In de huidige financiële en economische crisis maak je je niet geliefd met een pleidooi voor een ruimere arbeidsmigratie. De situatie is in sommige landen ook uiterst dramatisch: in Spanje is 50% van de jeugd werkloos; Spaanse werklozen wijken uit naar Marokko; Portugezen zoeken werk in hun voormalige kolonie Angola. Maar: de vergrijzing loopt niet weg, en zal ons dwingen te zoeken naar oplossingen voor de gevolgen hiervan.

4. Politieke dilemma's

In de discussie hierover worden we geconfronteerd met allerlei politieke dilemma's:

- Illegale arbeidsmigratie volgt hetzelfde spoor als vluchtelingen en mensenhandel. Kan een andere route voor arbeidsmigratie (anders dan die van de illegale) hier een oplossing bieden?
- Brain drain*: wat zijn de gevolgen voor het herkomstland?
- Tijdelijke/circulaire migratie biedt geen oplossing voor de tekorten in de zorg en het onderwijs in verband met de culturele aspecten van het werk.
- Er bestaat altijd de vrees dat mensen niet meer weggaan als ze hier eenmaal zijn. Daar staat tegenover dat de ontwikkeling van de migratie schommelt met de ontwikkeling van de economie: economische groei leidt tot meer emigratie. Ook het omgekeerde geldt: toen de Spaanse economie ineens stortte daalde het aantal migranten. Vrij reizen maakt een terugkeer gemakkelijker.
- Tijdelijke migratie is wellicht een luchtkasteel: het kan wel, maar is tegelijk heel moeilijk. Daarom is het zinvol om voor de verschillende vormen van migratie na te gaan of mensen van status kunnen veranderen.

5. Waarom is regulering van arbeidsmigratie wèl nodig?

Verskillende redenen spelen hierbij een rol:

- De *Remittances* (financiële betalingen): de diaspora financiert de familie in land van herkomst. Volgens sommige bronnen gaat het om een financiële overdracht die meer is dan de officiële ontwikkelingshulp;
- Het antwoord op de illegale migratie en de informele economie;
- Een antwoord op de vergrijzing (ontwikkelingssamenwerking is niet het doel als ze in Duitsland Tunesische verpleegsters werven);
- De erkenning van de globaliserende wereld;
- Een egalitaire maatregel;
- De dialoog met de toeleverende landen;
- De ontwikkeling van *braindrain* naar *braingain*.

Arbeidsmigratie in verkiezingsprogramma GroenLinks

Uit: *Nieuwe energie voor Europa*

Verkiezingsprogramma Europees Parlement 2009-2014:

Paragraaf Migratie

4. Arbeidsmigranten van buiten de EU zijn welkom voor zover er ruimte voor hen is op de arbeidsmarkt. Ze krijgen een tijdelijke verblijfsvergunning die verlengd kan worden. De EU bevordert dat lidstaten taal- en inburgeringsprogramma's aanbieden.

5. Werkzoekenden uit de kandidaat-lidstaten van de EU krijgen voorrang bij arbeidsmigratie, om de overgang naar vrij werknemersverkeer te versoepelen.

6 De EU maakt haar 'blauwe kaart' aantrekkelijker voor kennismigranten, onder meer door de inkomenseis te verlagen en toegang tot de hele Europese arbeidsmarkt te bieden.

7. De EU voert sancties in tegen werkgevers van illegalen, waaronder de verplichting om de illegale werknemer minstens zes maanden (CAO-)loon uit te betalen.

11. Legale migranten krijgen na vijf jaar verblijf dezelfde rechten als EU-burgers, waaronder kiesrecht.

12. Om terugkeer naar het land van herkomst te vergemakkelijken, versoepelt de EU voor remigranten de regels rond verblijfsrecht en visa. Bij definitieve terugkeer kunnen remigranten opgebouwde sociale rechten uitbetaald krijgen. (pp. 26-27)

Uit: *Groene kansen voor NL Verkiezingsprogramma 2012:*

'Daarnaast pleit de regering voor bindende Europese afspraken over: [...] d) een gezamenlijk beleid voor arbeidsmigratie, dat migranten van buiten de EU de kans geeft te werken in sectoren die handen en hoofden tekortkomen, dat uitbuiting bestraft en arbeidsmobiliteit bevordert en zowel kennismigranten als laaggeschoolde arbeidsmigranten een gelijke arbeidsrechtelijke positie geeft' (p. 23).

'Nederland oefent druk uit op de rijke landen om zich te houden aan de afspraak om minstens 0,7 procent van hun bruto nationaal product (bnp) aan ontwikkelingssamenwerking te besteden. Nederland bepleit bovendien dat rijke landen zich ertoe verplichten een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van arme landen door middel van handel, arbeidsmigratie, studiemigratie, belastingpolitiek, landbouwbeleid en conflictpreventie en dat ontwikkelingslanden binnenlandse ongelijkheden bestrijden.' (p. 34)

Sargentini: 'Mooie teksten die uitwerking verdienen.'

2. Inleiding Ditter Blom

Vanwege het wegvallen van een inleider werd Ditter Blom op het allerlaatste moment gevraagd om vanuit het Kleurrijk Platform een voorzet voor de discussie te geven.

Ter inleiding een paar opmerkingen:

- Er bestaan problemen rond arbeidsmigratie. Denk aan het uitzetbeleid en het opsluitbeleid. Die praktijk gaat in tegen alle richtlijnen: afspraken over mensenrechten worden geschonden.
- Deze praktijken worden geaccepteerd omdat migranten als een bedreiging worden gezien. Tegelijk bestaat er een noodzaak om te komen tot een goed integratiebeleid in een globaliserende wereld. In principe zijn alle GroenLinkers het eens over open grenzen.
- Tijdelijke migratie blijkt niet te werken: men blijft, wat weer leidt tot een vervolgingsbeleid. Hoe kun je migratie regelen en tegelijk beperkte integratie en vervolging voorkomen?
- Er is een marginaal verschil in de bijdrage van hoger- en lageropgeleiden aan de economie. De kosten van migratie zijn moeilijk aan te geven.
- 'Nederland is vol', wordt beweerd. Dit is onzin: er is genoeg ruimte. Toch is een ongereguleerde toestroom niet wenselijk. We moeten het zoeken in de richting van tijdelijke migratie, *Green Card* e.d.

Uitgangspunten:

- Migranten zijn mensen en niet louter 'handen';
- Er bestaat een internationaal recht op gezinshereniging;
- Migranten moeten de mogelijkheid tot terugkeer behouden;
- Ga uit van dezelfde rechten als Nederlanders.
- Migranten komen hier niet vanwege de uitkeringen. Van een hoger beroep op uitkeringen is pas sprake na een verblijf van acht jaar en als gevolg van de economische situatie.

Hij roept iedereen op mee te denken over een GroenLinks-migratiebeleid.

B. Plenaire discussie n.a.v. de inleidingen

Reacties uit de zaal

- Begin jaren negentig is binnen GroenLinks een debat over migratie gevoerd. Ook toen werd benadrukt dat je moet uitgaan van verschillende categorieën migranten: EU-burgers, gezinshereniging/vorming, asielzoekers, arbeidsmigranten, et cetera – die allemaal verschillende rechten hebben. Je moet arbeidsmigratie reguleren, maar hoe? Het sluiten van grenzen is een probleem geworden; het creëert illegaliteit en uitbuiting, en voorkomt terugkeer. Advies: regel de terugkeer!
- In het artikel van Judith Sargentini is alles gericht op groei, maar wat is de rol van arbeidsmigratie in het licht van de economische ontwikkeling die GroenLinks voorstaat?
- Wat is de Europese bevoegdheid en de nationale competentie?
- De voordelen van migratie zijn doorgaans privaat en de nadelen voor de samenleving (publiek); kunnen we degenen die de voordelen hebben niet laten betalen voor de nadelen?

- Er gaat 100 miljoen euro terug naar de landen van herkomst (ontwikkelingslanden): dit is in het nadeel van Rotterdam-Zuid waar dat geld niet wordt besteed.
- Als mensen langer blijven dan toegestaan, dan ontstaan er vormen van slavernij. Alle vormen van illegale arbeid moeten worden aangepakt en de situatie in de herkomstlanden moet worden verbeterd.
- Er moet een systeem worden ontwikkeld waardoor legale arbeid mogelijk wordt.

Reactie Judith Sargentini

- Groei en arbeidsmigratie?
Het gaat niet alleen om produceren, maar ook om de vraag 'wie zorgt er straks voor ons?' Kortom, om het opvangen van tekorten in zorg en onderwijs.
- Nationale versus Europese beleidsruimte?
Er is veel nationale beleidsruimte, ook Europese richtlijnen bieden meestal voldoende vrijheid voor nationaal beleid.
- Illegale arbeid aanpakken?
De arbeidsinspectie moet de werkgevers aanpakken.
- Terugsturen gelden (*Remittances*)?
Deze bedragen zijn hoger dan de ontwikkelingsgelden. Ze drogen op naarmate mensen zich hier meer vestigen. Dus als migranten hier meer welkom zijn, dan zullen ze op den duur minder geld terugsturen.

Reactie Ditter Blom

- Tegen tijdelijke migratie, omdat dit ongewenste neveneffecten heeft als vervolging, negatieve beeldvorming, en handelen in strijd met mensenrechten.
- Mensen moeten geregistreerd blijven.
- Er is nu al meer tijdelijke migratie dan we denken: velen komen en gaan. Werp geen belemmeringen op om terug te gaan. Werkgevers vinden tijdelijke migratie te duur.
- Kun je wel stellen dat de voordelen louter privaat zijn en de nadelen publiek? Een volledige berekening is niet te maken (belastingafdrachten worden bijvoorbeeld amper meegeteld).
- Moet je mensen willen beperken wanneer zij geld terugsturen voor het onderhoud van hun familie?
- Het beeld dat migrantenouderen het liefst achter de geraniums zitten, klopt niet. Hebben mensen die werkloos worden recht op een uitkering of moeten ze weg? Dit is een moreel dilemma.

Judith Sargentini

Over mogelijke oplossingen:

- Een half jaar in Europa werken en een half jaar in het land van herkomst (zoals hoogopgeleiden dat vaak al doen); dit voorkomt dat het minimum verlaagt. Er mag geen competitie met lokale arbeidskrachten zijn, want dan gaat het fout.
- De mogelijkheid van vrij reizen en het meenemen van premies; dat voorkomt dat mensen hier blijven.
- Een Green Card van bijvoorbeeld 9 maanden moet ook na 9 maanden eindigen. Arbeidswetgeving zal geen steun krijgen als er geen regelingen in zitten die terugkeer bevorderen.

Wat heeft de discussie opgeleverd?

- Twee zaken worden gekoppeld: arbeid aan misstanden en illegaliteit. De veronderstelling is vervolgens: een regeling voorkomt misstanden. Dit lijkt ook op

het afkopen van misstanden aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Het aanpakken van misstanden moet sowieso gebeuren!

- Een andere veronderstelling is: we hebben mensen nodig. Dit verschilt echter van land tot land in Europa. Daarnaast: wie bepaalt voor welk land en welk beroep een *Green Card* wordt uitgegeven?

Rondje opmerkingen:

- Wat is het niveau van de onderkant van de arbeidsmarkt, ofwel: wat is het sociaal minimum dat niet verder mag zakken? Heb je dezelfde rechten e.d.; hierover is een politiek debat nodig!
- Het is erg moeilijk om een debat over arbeidsmigratie te voeren. Er wordt al gauw over Polen en Bulgaren gesproken en niet over mensen van *buiten* de EU.
- Veel problemen komen voort uit illegaliteit. Maar ook na regulering zal illegaliteit blijven bestaan en altijd concurreren.
- Als verpleegkundige is het momenteel lastig om elders in Europa te werken. Een gelijkstelling van diploma's is dringend nodig; dan kunnen Spaanse jongeren in Noord-Europa werken.
- Bij een toename van het aantal migranten komt de sociale zekerheid onder druk. De verhalen en pleidooien zijn erg gebaseerd op de invalshoek van de migrant. Wat is nodig om het publiek draagvlak in stand te houden?
- In Venray biedt een uitzendbureau Polen aan (inclusief huisvesting), waardoor autochtonen het beeld krijgen 'voor "ons" wordt niets gedaan'.
- Als de babyboomgeneratie met pensioen gaat, vallen die banen weg. Het is erg complex.
- Als je in Europa al moeilijk mensen krijgt om in de zorg te werken, los je het dan op met mensen van buiten Europa?
- Je moet eerst de onderkant van de arbeidsmarkt regelen en daarna pas – indien nodig – mensen van buiten halen.
- Handhaving en scholing. De kosten van migratie komen in specifieke wijken te liggen, tegelijk hebben werkgevers er de baten van. Hoe kunnen werkgevers bijdragen aan de kosten van migratie?

Conclusie Judith Sargentini: het debat ging van mezo naar macro en omgekeerd.

- De situatie nu is niet vergelijkbaar met die in de jaren '70.
- De nadruk ligt op het faciliteren van arbeidsmigratie: we moeten wat doen! Jongeren wonen in Noord-Afrika; en wij hebben een oudere bevolking – de stabiliteit in de regio moet hier rekening mee houden.
- Doorschuifeffect en langetermijneffect. Onze tekorten zijn nog lange tijd op te vullen met arbeidsmobiliteit van Europeanen, zolang er grote economische verschillen zijn (die Oost-Europeanen motiveren om werk te zoeken in West-Europa).
- Schoonmaakbedrijven en illegaliteit (zwart werk). Onze arbeidsinspectie is goed (zeker vergeleken met de inspectie in Italië en Litouwen), maar moet beter.
- Nederlanders schieten niets op met enkele weken asperges steken.
- Banen verdwijnen met de *babyboomers*, maar die willen straks wel zorg. Bovendien moeten hun pensioenen ook worden betaald.
- Als je arbeidsmigratie laat gebeuren (dus niet reguleert), dan krijg je meer illegaliteit – ofwel: dan loopt het nog meer naar het putje.

Ditter Blom:

- Hoe behouden we het draagvlak? Dit is niet het probleem van de migrant.
- Wij bepalen zelf de ondergrens.
- Ongeacht de economische situatie gaat de migratie (en illegale migratie) door.
- Een wij-en-zij-tegenstelling is niet nodig; en in sociaal opzicht slecht.

D. Verder lezen over (arbeids)migratie

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)

Het CBS is de belangrijkste bron voor cijfers over aantallen migranten, de landen van herkomst en motivatiemotieven. Zie 'Arbeidsmigratie belangrijkste immigratiestroom': <http://www.cbs.nl/nl-L/menu/themas/bevolking/publicaties/artikelen/archief/2012/2012-migratiekaart-art.htm>

Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI)

Het NIDI volgt de ontwikkeling van de omvang en samenstelling van de Nederlandse bevolking (vergrijzing, Op de site vind je een uitgebreid verslag van het seminar 'Arbeidsmigratie: herhaalt de geschiedenis zich? Of niet?' – georganiseerd door NIDI, CBS en NVD (de Nederlandse Vereniging voor Demografie: <http://www.nidi.nl/smartsite.dws?lang=NL&ch=NID&id=29531>

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR)

De WRR publiceerde in december 2012 het rapport *In betere banen. De toekomst van arbeidsmigratie*, met onder andere toekomstverkenningen over arbeidsmarkt in het licht van mondiale arbeidsmarktontwikkelingen, een gedifferentieerd integratiebeleid, bestuurlijke uitdagingen en beleidskeuzes. Zie http://www.wrr.nl/fileadmin/nl/publicaties/PDF-overige_uitgaven/In_betere_banen.pdf

De WRR: 'Het aantrekken van arbeidsmigranten wordt steeds vaker voorgesteld als een middel om de vergrijzing en de krimp van de beroepsbevolking op te vangen. De WRR pleit voor een meer doordacht en doelgericht arbeidsmigratiebeleid voor de lange termijn.'

Bijlage 1: MOTIE VISIE OP ARBEIDSMIGRATIE

Het congres van GroenLinks,

in vergadering bijeen in Utrecht op zaterdag 30 juni 2012.

Constaterende dat

- De economie en de arbeidsmarkt zich in toenemende mate internationaliseren;
- De vergrijzing in Nederland de komende jaren een toenemend tekort zal veroorzaken op ieder niveau van de arbeidsmarkt;
- Vanuit de huidige beroepsbevolking onvoldoende voorzien kan worden in dit tekort, en arbeidsmigratie daarom voorwaarde is voor het in stand houden van ons huidige ontwikkelingsniveau;
- Arbeidsmigranten in het verleden een wezenlijke bijdrage hebben geleverd aan de groei en weerbaarheid van onze economie;

Overwegende dat

- Nederland behoefte heeft aan een samenhangend migratiebeleid dat zich kenmerkt door openheid, waarin gelijkheid en mensenrechten centraal staan, en dat perspectief biedt op het behoud van onze huidige internationale positie;
- GroenLinks de partij is die zich richt op de toekomst en kansen wil creëren voor een bestendige, groene en sociale ontwikkeling;
- de visie van GroenLinks op arbeidsmigratie in het concept verkiezingsprogramma ontbreekt;
- een gelijke arbeidsrechtelijke positie een wezenlijke voorwaarde is om tweedeling in de samenleving en uitbuiting van nieuwkomers te voorkomen;
- GroenLinks als partij het voortouw moet nemen in het debat over de toekomst van de arbeidsmarkt

Spreekt uit dat

- De partij zich zal inzetten om op korte termijn een uitgewerkte visie en concrete voorstellen voor progressief arbeidsmigratiebeleid te ontwikkelen;
- partij integratiebeleid hier een integraal onderdeel van zal maken, om fouten uit het verleden te voorkomen;
- de partij in de discussie en ontwikkeling van het beleid experts en ervaringen van andere landen zal betrekken;
- deze voorstellen breed binnen de partij wordt besproken en uitgedragen door de vertegenwoordigende organen;

Roept het partijbestuur op om de voorbereiding van deze voorstellen met voortvarendheid op te pakken

en gaat over tot de orde van de dag.

Deze motie is ingediend/ondertekend door:

Kleurrijk Platform, Feministisch Netwerk, GroenLinks Plus, 8 juni 2012.

PRE-ADVIES: OVERNEMEN

Het partijbestuur dankt de indieners voor deze aanzet tot debat. We willen de discussie over een nieuwe, vanzelfsprekend progressieve visie op arbeidsmigratie op open wijze voeren en afsluiten met heldere besluitvorming. Om die reden worden de Permanente Programmacommissie en de partijraad betrokken bij de vormgeving van discussie en besluitvorming.

Bijlage 2: Judith Sargentini, Het beste halen uit arbeidsmigratie¹

Stel je bent een kind in Niger, Afrika. Je ouders kunnen per dag niet meer dan een euro uitgeven voor jouw behoeften. Misschien kunnen ze je niet eens naar school sturen. Waarschijnlijk kunnen ze zelf niet lezen of schrijven. Je levensverwachting ligt rond de vijftig jaar.

Stel nu dat je een kind bent in Nederland. Voor jou is dan ongeveer zestig keer zoveel geld beschikbaar als voor een kind in Niger. Je gaat in ieder geval ten minste twaalf jaar naar school. Je levensverwachting is tachtig jaar.

De kansen die mensen krijgen in hun leven verschillen enorm en zijn afhankelijk van het land waarin ze zijn geboren. Deze *geboorteloterij* is fundamenteel oneerlijk. Helaas kan niet van de ene op de andere dag een rechtvaardiger verdeling van kansen worden gerealiseerd. Maar zou het kind uit Niger, als het eenmaal in staat is eigen keuzes te maken, niet ten minste de mogelijkheid moeten hebben om naar Nederland te verhuizen en zijn kansen in het leven te verbeteren?

Naar open grenzen

Het kosmopolitische ideaal van open grenzen vormt met name voor de Groenen een aantrekkelijke visie. Binnen de Europese Unie wordt dit ideaal dicht benaderd. Voor EU-onderdanen is vrij verkeer over de grenzen een fundamenteel recht geworden. Dit is echter alleen mogelijk geworden omdat de welvaart meer gelijk verdeeld is tussen de landen in de EU dan in de rest van de wereld. De resterende beperkingen voor het vrije verkeer van arbeid binnen de EU worden dan ook opgelegd aan werknemers uit minder welvarende, nieuwe lidstaten als Polen en Roemenië, door regeringen die bang zijn dat hun arbeidsmarkt verstoord wordt door de instroom van goedkope arbeid. Als regeringen deze tijdelijke restricties opheffen voordat ze officieel zullen verlopen, iets dat ik oprecht hoop, is dat omdat meer Polen en Roemenen hopen op een aantrekkelijke baan in hun eigen land en niet in het buitenland. Helaas hebben veel mensen buiten de EU minder redenen om optimistisch te zijn over de ontwikkeling van hun land.

Het openen van grenzen binnen de EU is een geleidelijk proces. Op wereldniveau zal het onvermijdelijk veel langer duren voordat mensen zich vrij kunnen verplaatsen. Een plotselinge opheffing van de grenzen van rijke landen zou een te grote schok veroorzaken voor de arbeidsmarkten en socialezekerheidsstelsels in deze landen. Het zou met name een bedreiging vormen voor de banen en de inkomens van laaggeschoolde werknemers. Deze werknemers zouden dit opvatten als een afbraak van het sociale contract, zeker als hun regering niet langer in staat is om sociale basisrechten te garanderen. De pijnlijke waarheid is dat onze welvaartsstaat is gebaseerd op de uitsluiting van buitenstaanders. Het voorbeeld van de EU toont aan dat het toelaten van buitenstaanders makkelijker wordt als de welvaarts kloof tussen de landen afneemt. Is het mogelijk gecontroleerde vormen van arbeidsmigratie te organiseren op een manier die werkelijk bijdraagt aan het verkleinen van de welvaarts kloof? Dat is een van de vragen waarop ik me de komende jaren wil concentreren binnen de Commissie burgerlijke vrijheden en de Commissie ontwikkelings samenwerking van het Europese Parlement.

¹ Vertaling van Judith Sargentini, 'Making the most of labour migration', in: *The Class of 2009. Green visions for Europe*, Heinrich Böll Stiftung, Brussel, 2010; <http://www.boell.eu/web/116-569.html>

Het is belangrijk een onderscheid te maken tussen arbeidsmigratie en andere vormen van migratie, zoals gezinshereniging en asiel. Het respecteren van het recht op gezinsleven en het beschermen van vluchtelingen zijn verplichtingen voor de EU en haar lidstaten. Deze verplichtingen komen voort uit mensenrechtenverdragen die economische overwegingen voor een groot deel uitsluiten. Als het gaat om arbeidsmigratie (of onderwijsmigratie) kunnen we daarentegen economische selectiecriteria hanteren. Ik stel voor dat wij ons als Groenen richten op het bereiken van een evenwicht tussen de belangen van een vergrijzend Europa en de belangen van ontwikkelingslanden en de migranten zelf.

Illegale migratie

In de praktijk bestaat er natuurlijk een verband tussen de verschillende vormen van migratie. De afwezigheid van legale kanalen voor arbeidsmigratie, met name waar het gaat om laaggeschoolde werknemers, werkt illegale migratie en zwak onderbouwde asielerzoeken in de hand. Dit proces wordt in stand gehouden door de vraag van werkgevers naar goedkope migrantenarbeiders die bereid zijn het zware en geestdodende werk te doen dat veel Europeanen niet langer willen doen.

Er bevinden zich in de EU al tussen de vier en de acht miljoen migranten die werken zonder vergunning. De schaamteloze exploitatie van deze mensen door mensenhandelaren en werkgevers leidt tot oneerlijke concurrentie voor legale arbeiders die hetzelfde soort werk doen, zowel oorspronkelijke inwoners als migranten, en vormt een mensenrechtstragedie op zichzelf. Er is niets romantisch aan om een illegale vreemdeling te zijn die leeft in de voortdurende angst te worden gearresteerd en uitgezet. En dan hebben deze mensen nog geluk. Elk jaar sterven er honderden migranten voordat zij de kusten van Europa hebben bereikt. De Middellandse Zee wordt op deze manier een enorme begraafplaats.

De EU maakt zichzelf op deze manier tot een *gated community* om nieuwe illegale arbeiders te weren. Grenshekken, marinepatrouilles en visumbepalingen vormen de lelijke keerzijde van het vrije verkeer van mensen binnen de Europese grenzen. Het is de vraag of hiermee de illegale immigratie ooit wordt gestopt, zolang wij geen legale kanalen voor migratie openstellen.

In feite kunnen we nauwelijks zonder laaggeschoolde migrantenarbeiders. Als de financiële en economische crisis niet had plaatsgevonden zou het werkloosheidsprobleem in Nederland, mijn land, al zijn ingehaald door een werknemerstekort. In andere EU-landen zoals Duitsland gaat de vergrijzing van de arbeidsbevolking nog harder.

Structurele hervormingen om de arbeidsparticipatie te verhogen, zoals verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd en verbetering van de kinderopvangfaciliteiten, zijn onontbeerlijk voor financiële stabiliteit op de lange termijn, voor de levensvatbaarheid van de euro en voor het behoud van de plaats die Europa in de wereld inneemt. Hogere arbeidsparticipatie zal echter ook leiden tot een toenemende vraag naar schoonmakers, pizzabezorgers, babysitters en zo meer; de laagbetaalde vacatures die nu al moeilijk zijn te vullen. Wanneer de economie herstelt, zal het Europese debat over arbeidsmigratie waarschijnlijk verhit raken.

Groene strategie

Hoe kunnen wij als Groenen dit debat opnemen en zorgen dat er naar ons geluisterd wordt? Onze fractie in het Europees Parlement heeft terecht kritiek geuit op de plannen voor een Europese blauwe kaart zoals die er nu voorstaan, omdat deze blauwe kaart alleen maar EU-toegang verleent aan hoger opgeleide migranten, en omdat de kaart voor deze categorie

werknemers wellicht niet eens voldoende aantrekkelijk is. Er zouden ook Europese werkvergunningen moeten zijn voor lager opgeleide migranten, waarmee een humaan alternatief geboden wordt voor illegale immigratie. Arbeidsmigratie is een realiteit.

Ofschoon deze argumenten legitiem zijn, zijn zij niet voldoende om het Europese debat een nieuw aanzien te geven. We moeten ons misschien beraden over onze strategie. Als Groenen staan wij voor het uitbreiden van de rechten van de arbeidsmigrant. Neem bijvoorbeeld de beleidsnotitie die afgelopen jaar door de Europese Groenen is aangenomen. Hierin staat dat tijdelijke werkvergunningen na twee of drie jaar moeten worden omgezet in verblijfsvergunningen voor onbeperkte tijd (EGP 2008). Dat standpunt is duidelijk in het belang van de legale arbeidsmigranten. Waarschijnlijk echter zal dit ook betekenen dat maar weinig legale arbeidsmigranten werkelijk worden toegelaten, uit angst dat zij een extra belasting op de welvaartsstaat gaan vormen. Bovendien is een benadering die zich toelegt op de individuele migrant niet noodzakelijkerwijs de benadering die de beste garantie is voor de ontwikkeling van zijn of haar land van herkomst.

Het lijkt voor de Groenen tijd om over te stappen op een behoudender strategie. Het debat zit nu vast tussen een conservatieve en nationalistische tactiek van angst zaaien over culturele spanningen en de verborgen kosten van migratie en het links populistische verhaal waarin migratie wordt gelijkgesteld aan exploitatie van werknemers en *brain drain*.

Misschien moeten we kiezen voor een andere benadering. Een benadering die erop is gericht arbeidsmigratie profijtelijk te maken voor een vergrijzend Europa, voor de migranten die op zoek zijn naar een beter leven en voor het land waar deze migranten vandaan komen.

Kosten en baten van migratie

De Wereldbank heeft ooit een schatting gemaakt van wat er zou gebeuren als de rijke landen 3 % meer arbeidsmigranten, zo'n 13 miljoen mensen, toelieten (Wereldbank 2006). Hiermee zou het wereldwijde inkomen met 350 miljard dollar toenemen, meer dan we kunnen verwachten van handelsliberalisering, als de Doha-ronde succesvol wordt afgesloten door de Wereldhandelsorganisatie (SCP & CPB 2009). De nieuwe migranten zouden er 143 miljard dollar op vooruitgaan en hun landen van herkomst 162 miljard. De oorspronkelijke inwoners van de rijke landen zouden een inkomensstijging tegemoet zien van 139 miljard, terwijl immigranten die al woonachtig zijn in de rijke landen 88 miljard zouden verliezen.

Deze getallen suggereren dat arbeidsmigratie kan worden omgezet in een win-win-situatie, op voorwaarde dat de rijke landen hun 'oude' migranten compenseren. Het is hoe dan ook verstandig beleid om de belasting te verschuiven van lage inkomens naar kapitaal en vervuiling.

Er bestaan echter ook vele onderzoeken die de indruk geven dat Europa niets te winnen heeft bij grootschalige immigratie.

Op de langere termijn zijn de kosten van gezondheidszorg, onderwijs, pensioenen en sociale zekerheid voor nieuwkomers en hun familie hoger dan de bijdrage die zij leveren via de belastingen, waardoor de druk van een vergrijzende bevolking op de staatsbegroting niet wordt verlicht (CPB 2003).

De verschillen tussen deze schattingen kunnen, neem ik aan, worden uitgelegd door de verschillende tijdsaders en/of verschillende aannames over welke sociale rechten kunnen worden geclaimd door arbeidsmigranten en of deze migranten permanent dan wel tijdelijk blijven. Het uitbreiden van de rechten van migrantenarbeiders zal naar verwachting in veel

gevallen leiden tot een negatieve verschuiving van de welvaart op langere termijn in ontvangende landen. Hieraan moeten de sociale effecten worden toegevoegd van mislukte integratie, in het geval dat vele migrantenarbeiders werkeloos raken, opgesloten in arme wijken waar de spanningen toenemen en de armoede zichzelf in stand houdt. Werk is tenslotte de sleutel tot een succesvolle integratie en een positief beeld van immigranten.

Brain drain en brain gain

Het gunstige effect van arbeidsmigratie op de landen van herkomst, zoals voorspeld door de Wereldbank, wordt ook in twijfel getrokken. Sommige arme landen en vele ngo's op het gebied van ontwikkelingssamenwerking klagen over een *brain drain*. Selectief migratiebeleid van rijke landen zou ontwikkelingslanden beroven van hun goed opgeleide professionals, waardoor essentiële openbare diensten zoals de gezondheidszorg zouden worden ondermijnd.

Toch is het de vraag of deze professionals, wanneer zij zouden zijn gebleven in hun land van herkomst, de mogelijkheden, de lonen en de motivatie zouden hebben gehad om zich werkelijk in te zetten voor de gezondheid en het welzijn van hun land van herkomst. Het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties stelt naar aanleiding hiervan in het laatste rapport over menselijke ontwikkeling: "Migratie kan beter worden afgeschilderd als een symptoom en niet als een oorzaak van falende gezondheidszorgsystemen" (UNDP 2009).

UNDP wijst er tevens op dat de helft van de geschoolde emigranten terugkeert naar het thuisland, normaalgesproken na vijf jaar. We mogen aannemen dat veel van deze mensen terwijl zij werkten in de ontwikkelde wereld hun vaardigheden hebben uitgebreid. In plaats van over *brain drain* spreekt de UNDP dan ook bij voorkeur over *brain circulation*.

Bovendien is het zo dat het vooruitzicht op een goede loopbaan in de rijke wereld anderen motiveert om een hogere opleiding te volgen. Deze *brain gain* als effect van emigratie zou niet bestaan als alle wegen naar de rijke wereld zouden zijn afgesloten.

Afgezien van de *brain gain* is er de financiële winst van emigratie. Een substantieel deel van het geld dat migrantenarbeiders verdienen in rijke landen wordt overgemaakt naar hun families en gemeenschappen in het land van herkomst. In 2007 was het bedrag van de officieel geregistreerde overmakingen aan ontwikkelingslanden ongeveer vier keer zo hoog als het bedrag dat werd uitgegeven aan de officiële ontwikkelingshulp (UNDP 2009). Hoewel dit bedrag door de financiële en economische crisis lager kan zijn uitgepakt doordat arbeidsmigranten hun baan verloren, is de bijdrage van deze overmakingen aan de welvaart van ontwikkelingslanden nog steeds aanzienlijk.

Deze overmakingen zijn niet alleen financieel van karakter. Er is ook sprake van een economische, een sociale en een politieke terugkoppeling. Migratie naar de ontwikkelde wereld stimuleert de handel. Ontwikkelingslanden krijgen te maken met een meer liberale manier van denken en hierdoor kan de roep om een regering die meer rekenschap aflegt aan kracht winnen.

Wel moeten we vaststellen dat overmakingen naar het land van herkomst hoger liggen in het geval van tijdelijke migratie (OESO 2009). Als migranten met hun gezinnen eenmaal voorgoed gevestigd zijn in een rijk land, zijn zij minder geneigd om een groot deel van hun inkomsten te sturen naar familieleden in hun land van herkomst. Hun motivatie om zich op andere manieren in te zetten voor een betere toekomst van hun thuisland zou ook kunnen afnemen als zij eenmaal een nieuw thuis gevonden hebben.

Dit fenomeen zouden we niet over het hoofd moeten zien als we de positieve gevolgen van arbeidsmigratie voor ontwikkelingslanden willen maximaliseren.

De voordelen van circulaire migratie

In de vorige twee paragrafen ontstaat de indruk dat het profijtelijk is voor zowel het land van bestemming als het land van oorsprong wanneer arbeidsmigratie een zekere graad van circulariteit bereikt. Ons beleid moet gericht zijn op de stimulering van het gebruik door arbeidsmigranten van kennis, vaardigheden, contacten en kapitaal die zij in Europa vergaren voor de ontwikkeling van hun landen van herkomst. Op die manier verkleinen wij de financiële risico's voor de Europese welvaartsstaten en zouden we meer mensen kunnen overtuigen dat een vergrijzend Europa echt meer immigranten nodig heeft.

Op dit moment zijn de meeste werkvergunningen al tijdelijk. Dat kan ook nauwelijks anders want niet alle arbeidsmigranten slagen op de Europese arbeidsmarkt. In bepaalde sectoren zoals landbouw en toerisme, bestaat er slechts voor een bepaalde periode in het jaar een tekort aan werknemers. Voor deze sectoren, waarin momenteel vaak gebruikgemaakt wordt van het illegale arbeidscircuit, lijkt een seizoensprogramma voor arbeidsmigranten geknipt.

Om te komen tot een dergelijk programma of enig ander programma voor tijdelijk werk, moet een aantal problemen worden overwonnen. Om te beginnen moeten werkgevers afzien van het inhuren van illegale arbeiders. Deze arbeiders zullen altijd goedkoper zijn, tenzij zowel de omvang van de straf en de frequentie van de inspecties het te duur maken om de wet te overtreden. De recente EU-richtlijn inzake sancties voor werkgevers van arbeiders uit derde landen zonder werkvergunning komt in de richting als het gaat om het ontmoedigen van illegale praktijken. Helaas biedt deze richtlijn niet afdoende compensatie voor de arbeidsmigranten die meestal het slachtoffer zijn van uitbuiting.

Het risico van uitbuitingspraktijken blijft ook bestaan als arbeidsmigranten een legale status hebben. Strenge controle door de overheid van arbeidsomstandigheden, werktijden en betaling blijft nodig. Als een werkgever kans ziet een deel van de beloofde verdiensten in te houden voor tijdelijke arbeidsmigranten, zullen deze arbeidsmigranten de verdiensten die zij zich ten doel gesteld hadden niet halen. Hierdoor wordt de verleiding groter om langer te blijven dan de werkvergunning toestaat en te verdwijnen in de illegaliteit (Ruhs 2005).

Werkgevers hebben minder mogelijkheden om arbeidsmigranten uit te buiten als deze de werkplaats kunnen verlaten om voor iemand anders te gaan werken. De mogelijkheid om van werkgever te veranderen geeft de arbeidsmigrant meer macht, ook als zij een werkvergunning hebben die is beperkt tot bepaalde sectoren van de economie.

De mogelijkheid om te veranderen van werkgever is het eenvoudigst bereikt als de selectie van arbeidsmigranten niet volledig wordt overgelaten aan de werkgevers. EU-immigratiebureaus in landen van herkomst, zoals het experimentele bureau dat afgelopen jaar is opgezet in Mali, zouden hierin een rol kunnen spelen. Deze bureaus zouden erop moeten toezien dat de kosten van tijdelijke migratie, het verkrijgen van een paspoort, tickets, enz. niet hoger zijn dan de te verwachten inkomsten. Te hoge transactiekosten zouden arbeidsmigranten ook in de verleiding brengen langer te blijven dan de door de werkvergunning gedekte periode en te verdwijnen in het illegale arbeidscircuit.

Een langer verblijf dan toegestaan vormt de Achilleshiel van elk stelsel voor tijdelijke migratie. Bij de bestrijding van dit risico mag echter niet alleen worden uitgegaan van repressieve maatregelen. We zouden bijvoorbeeld kunnen toestaan dat migranten die

terugkeren naar hun land van herkomst hun sociale zekerheidsbijdragen uitbetaald krijgen als bedrag ineens zodra zij zijn teruggekeerd. Dit gebeurt al in Zwitserland en in Zweden. Dit geld zou kunnen worden ingezet als startkapitaal om een onderneming te beginnen in het thuisland. In elk geval zou het bedrag dat naar het land van herkomst wordt gestuurd toenemen.

Tijdelijke arbeidsmigranten zouden ook het recht moeten hebben om ongehinderd te reizen, vooral naar het land van herkomst. Op deze manier kunnen zij hun netwerken in het thuisland onderhouden (Ruhs 2005).

Maar het belangrijkste is dat als wij willen dat arbeidsmigranten terugkeren wanneer hun werkvergunning afloopt, een terugkeer minder onherroepelijk zou moeten zijn. Denk aan de Poolse arbeiders die in grote getalen de arbeidsmarkten van West Europa hebben betreden na toetreding van Polen tot de Europese Unie. Waarom doen er zo weinig van hen een beroep op werkloosheidsuitkeringen nu de crisis hun kansen op werk heeft verkleind? Waarom gaan zovelen van hen terug naar Polen? Waarschijnlijk is dit omdat zij weten dat zij terug kunnen keren als zich weer kansen op werk voordoen.

Zo moeten ook tijdelijke werkers van buiten de Europese Unie de kans hebben de cirkel rond te maken. Door op tijd terug te keren naar hun land van herkomst, moeten zij eerder in aanmerking komen voor een nieuwe werkvergunning of gastenvisum. In Canada wordt een dergelijk systeem voor seizoenarbeiders uit Mexico nu al jaren gebruikt. Bijna geen enkele arbeider blijft langer dan de werkvergunning toestaat. De circulaire migranten investeren hun verdiende geld in land, een bedrijf, de opleiding van hun kinderen en betere huizen. De door deze arbeiders overgemaakte bedragen zijn een stimulans voor de economie in de dorpen waar zij vandaan komen. Als de optie van circulaire migratie niet had bestaan, hadden zij geen kans gehad om op een legale manier toe te treden tot de Canadese arbeidsmarkt. Deze modellen voor circulaire migratie verdienen onze aandacht, als wij als Groenen ons willen ontworstelen aan ons geïsoleerde standpunt in het migratiedebat.

Grenzen aan circulaire migratie

Circulaire migratie is niet het ei van Columbus. Het zou waarschijnlijk niet verstandig zijn om circulaire migratie toe te passen op hoogopgeleide werknemers. Hierdoor zou Europa voor deze werknemers nog minder aantrekkelijk worden in vergelijking met andere bestemmingen waar een lagere inkomensbelasting geldt, zoals de Verenigde Staten. Het uitsluiten van een permanent verblijf is ook niet nodig ter voorkoming van een *brain drain*. Een *brain drain* doet zich bij deze groep hoogopgeleide werknemers uit ontwikkelingslanden, waarvan de helft hoe dan ook terugkeert naar het land van herkomst, immers niet voor.

De beperkte gegevens die hierover bestaan, lijken erop te duiden dat tijdelijke of circulaire migratie ook geen goede oplossing is voor professionals uit de verpleging of uit het onderwijs. Voor een succesvolle interactie met patiënten of leerlingen is een diepgaande kennis nodig van de cultuur van het land waar men werkt. Om deze diepgaande kennis te verwerven is naast een langer verblijf ook het vooruitzicht op inburgering noodzakelijk (SCP & CPB 2009).

Zo kan ook voor werkgevers in andere sectoren gelden dat zij zoveel moeten investeren in de training van arbeidsmigranten voor bepaalde banen, dat het onredelijk is te verwachten dat het arbeidscontract afloopt na één of twee jaar. In deze gevallen zou de mogelijkheid moeten bestaan om de werkvergunning van de arbeidsmigrant te verlengen, inclusief het perspectief

op een permanent verblijf en volledige inburgering.

Volgens de EU-richtlijn inzake de status van langdurig ingezetenen van derde landen, krijgen mensen met de nationaliteit van een derde land na vijf jaar een permanente verblijfstatus. Deze mensen lopen het risico deze status te verliezen als zij het EU-gebied voor langer dan een jaar verlaten. Deze onnodige blokkade voor circulaire migratie moet worden weggenomen. Hiermee wordt immers de transnationale werkelijkheid ontkennd waarin veel migranten leven.

Een gedifferentieerde benadering van arbeidsmigratie met verschillende vormen van werkvergunningen voor verschillende sectoren en functies, lijkt hier aangebracht. Het zou in elk geval van aanvang af, vanaf het moment dat de arbeidsmigrant opteert voor een werkvergunning, duidelijk moeten zijn onder welke voorwaarden de werkvergunning kan worden verlengd, als deze al kan worden verlengd.

Om overloopeffecten terug te brengen moet er zoveel mogelijk Europese harmonisatie zijn op het gebied van werkvergunningen, ook al blijft de vaststelling van quota voor de primaire instroom een nationaal prerogatief.

Het leven zal altijd complexer blijken dan waar politici op kunnen sturen en plannen. Sommige tijdelijke migranten zullen bijvoorbeeld verliefd worden op een ingezetene van de EU. Door te trouwen zouden zij het recht kunnen verwerven om te blijven. Dat is niet alleen onvermijdelijk, dat is ook goed. Migrantengedrag is niet alleen werknemers, zij zijn mensen van vlees, bloed en passies.

Migratie en ontwikkeling

Ik heb betoogd dat het uitbreiden van de rechten van arbeidsmigranten niet noodzakelijkerwijs in het belang is van hun landen van herkomst. Tijdelijke migranten zorgen voor meer overgemaakt geld naar het land van herkomst dan permanente migranten. Tijdelijke migratie, ook in een circulair schema, geeft meer mensen een kans om goed geld te verdienen in Europa in plaats van te worden geëxploiteerd als illegale arbeider. Een seizoensbaan in Europa mag dan voor een kind uit Niger geen droombaan zijn. Eenmaal opgegroeid kan dit kind in Europa wel de status van legale werknemer hebben en is het geen illegale vreemdeling. Dat is een verschil van dag en nacht.

Men verdient niet alleen geld maar leert ook nieuwe vaardigheden, komt in aanraking met nieuwe contacten, doet culturele kennis op en leert mogelijkheden voor handel kennen. De EU kan meer doen om deze voordelen te maximaliseren. Het zou goedkoper gemaakt moeten worden om tegoeden over te maken naar het land van herkomst. Meer van de spaartegoeden van migranten moeten terecht komen op bankrekeningen in het land van herkomst in plaats van onder matrassen, opdat geld kan worden uitgeleend voor productieve investeringen. Terugkerende migranten moeten ondersteuning krijgen voor het opzetten van hun eigen bedrijven, ofschoon veel van het succes afhangt van *good governance* in het thuisland.

Om voorgoed een einde te maken aan het *brain drain*-debat zouden EU-landen meer studenten uit ontwikkelingslanden moeten toelaten. Deze studenten zouden voor hun hogere opleiding niet meer mogen betalen dan studenten die afkomstig zijn uit het betreffende studieland. Door de migrantenstudenten die na hun studies terugkeren, worden ontwikkelingslanden eens te meer gecompenseerd voor de verliezen die zij menen te lijden vanwege de *brain drain*. Zij die ervoor kiezen in Europa te blijven en dat mogen omdat zij

binnen ongeveer een jaar een baan als professional vinden, leveren ons deel op in de vorm van *brain gain*.

Met één oplossing op hetzelfde moment voor arbeidsmigratie en onderwijsmigratie kunnen de positieve aspecten van deze migratiestromen worden aangewend ten voordele van de ontwikkeling van arme landen. Als deze positieve invloed van migratiestromen genoeg schaal krijgt om te helpen bij het verkleinen van de welvaarts kloof tussen rijke en arme landen, zal de migratie van enkele gelukkigen bijdragen aan een wereld zonder grenzen voor iedereen.

Judith Sargentini is lid van het Europees Parlement voor GroenLinks

Literatuur

Bieckmann, Frans & Muskens, Roeland (2007). Creating a virtuous circle. In: *The Broker*. Leiden: Stichting International Development Publications.

CPB (2003). *Immigratie en de Nederlandse economie*. Den Haag: Centraal Planbureau.

EGP (2008). *Europe is a continent of migration*, notitie aangenomen op het achtste partijcongres in Ljubljana. Brussel : Europese Groenen.

Entzinger, Han & Van der Meer, Jelle (ed.) (2004). *Grenzeloze solidariteit*. Amsterdam: De Balie.

OESO (2009). *International Migration Outlook*. Parijs: Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling

Ruhs, Martin (2005). *The potential of temporary migration programmes in future international migration policies*. Genève: Wereldcommissie voor Internationale Migratie.

SCP & CPB (2009). *Strategisch Europa*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau en Centraal Planbureau.

UNDP (2009). Rapport over menselijke ontwikkeling: New York: Palgrave Macmillan.

Wereldbank 2006). *Global economic prospects 2006: economic implications of remittances and migration*, Washington DC: Wereldbank.

DV\885960NL.doc